De Tweede Kamer
t.a.v. Bureau Woordvoering Kabinetsformatie
Postbus 20018
2500 EA Den Haag

Datum
24 november 2025

Ons kenmerk
UTR-CVH-151025-001

Betreft/ Onderwerp
Investeren in de toekomst van hoger onderwijs en onderzoek

Doorkiesnummer
088-3681331

Email contactpersoon
Sander.Nelissen@fnv.nl

Bijlage(n)
-

Geachte heer Buma,

In aanvulling op de brief van FNV van 18 november jl. vragen FNV Onderwijs & Onderzoek en de Algemene Onderwijsbond hierbij uw aandacht voor onze specifieke aandachtspunten met betrekking tot het hoger onderwijs en onderzoek.

Veel mensen in Nederland maken zich zorgen om de vele uitdagingen waar we als gemeenschap voor staan. Om deze succesvol aan te pakken hebben we een sterk en toekomstbestendige sector Hoger Onderwijs en Onderzoek nodig.

Dagelijks werken en studeren een miljoen mensen in deze sector, die al jaren kampt met structurele financiële tekorten. In plaats van te investeren kondigde het Kabinet Schoof in 2024 ingrijpende bezuinigingen aan. Na een massaal protest in november 2024 met maar liefst 25.000 werknemers en studenten en een staking in 2025 met 35.000 werknemers, is een gedeelte teruggedraaid, maar een structurele bezuiniging van een half miljard is toch doorgevoerd.

In deze brief zetten leggen we uit waarom het volgende kabinet de desastreuze bezuinigingen terug moet draaien, juist moet investeren en de academische vrijheid moet versterken.

Hertogswetering 159
3543 AS Utrecht

Postbus 9208
3506 GE Utrecht

T 088-368 03 68
I fnv.nl

Desastreuze bezuinigingen

Begin 2024 stelde het Kabinet Schoof 2 miljard aan bezuinigingen op het onderwijs voor. Dit leidde tot breed verzet: op 25 november 2024 kwamen maar liefst 25.000 mensen samen in Den Haag en in het voorjaar van 2025 staakten meer dan 35 duizend werknemers om hun onvrede te uiten. Als gevolg zijn sommige bezuinigingen teruggedraaid. Toch blijft 1,4 miljard staan, waarvan 600 miljoen aan directe bezuiniging binnen het Hoger Onderwijs en Onderzoek.
Alhoewel er sinds 2000 meer geld naar Hoger Onderwijs is gegaan omdat het aantal inschrijvingen verdubbelde en de onderzoeksactiviteiten zijn toegenomen, is de overheidsfinanciering per student voor universiteiten juist met 25 procent gedaald. Daarmee staan de bezuinigingen van Kabinet Schoof in lijn met een langere trend van bezuinigingen. Nederland investeert inmiddels minder in Hoger onderwijs en Onderzoek dan het OESO gemiddelde en is de financiering voor STEM-opleidingen[1] minder gunstig dan in vergelijkbare OESO-landen.
Terwijl Nederland sinds 2007 streeft om te voldoen aan de Lissabon norm om 3% van het BBP te spenderen aan R&D (1% overheid en 2% privaat) bedroeg dit in 2022 slechts 2,2% (0,6% overheid, 1,6% privaat). Onze R&D-investering, is sinds het kabinet Schoof, zelfs onder het Europese gemiddelde van 2,2% gekomen. Terwijl landen als Duitsland en België juist investeren en boven de 3% zitten.

Academische vrijheid als fundament van onze democratie

Voor een gezonde democratie is het van het grootste belang dat we plekken in onze samenleving hebben waar zonder inmenging van de macht op basis van inhoudelijke argumenten wordt gediscussieerd over ontwikkelingen in onze samenleving. Universiteiten vervullen deze rol in onze samenleving. Jonge mensen leren hier onafhankelijk na te denken en wetenschappers proberen vanuit diezelfde onafhankelijke blik een bijdrage te leveren aan de discussies in de samenleving. Helaas zien we wereldwijd dat (naar autocratie neigende) overheden zich steeds meer bemoeien met de inhoud van Onderwijs en Onderzoek. In de Verenigde Staten en diverse Europese landen worden bepaalde onderzoeksthema's zelfs verboden, wetenschappers gecensureerd en studies opgeheven. Ook in Nederland is er een tendens zichtbaar waarbij wetenschap in twijfel wordt getrokken en politieke inmenging in het wetenschappelijke debat plaatsvindt.
In een samenleving waarin informatie van bedenkelijke kwaliteit steeds meer de norm lijkt, is daarom des te belangrijker dat we vrije kennisontwikkeling en waarheidsvinding met vertrouwen faciliteren, onafhankelijk van politieke inmenging, ideologie en (in zekere mate) marktwerking.

Hoger onderwijs en onderzoek als motor van de samenleving

In een tijd van toenemende internationale concurrentie en urgente maatschappelijke vraagstukken, zoals de energiecrisis en het arbeidstekort hebben we juist investeringen nodig in wetenschap, kennis en vaardigheden. Wij pleiten uitdrukkelijk niet alleen voor de sectoren waarin op dit moment economische groei te verwachten is, maar ook voor de andere wetenschappen en studies, die op hun eigen manier een bijdrage leveren aan een goed functionerende samenleving en economie. Nederland is een klein land met veel buitenland. Kennis van o.a. andere culturen, talen, internationaal recht zijn direct of indirect van grote waarde voor onze samenleving en economie. Alle onderzoeken concluderen: Onderwijs is géén kostenpost, maar een investering in onze toekomst!

[1] STEM-opleidingen omvatten studierichtingen in wetenschap, technologie, engineering en wiskunde

Impact op universiteiten en personeel

Werkdruk en burn-out

De werkdruk in de academische sector is al minstens10 jaar ongezond hoog en is de laatste jaren nog meer toegenomen. Uit een onderzoek naar psychosociale arbeidsbelasting[2] kwam naar voren dat maar liefst 36% van de werknemers te maken heeft met een hoge tot zeer hoge mate van uitputting en werknemers gemiddeld 6 uur per week overwerken. De belangrijkste oorzaak is het tekort aan financiering. Naast de werkdruk staat ook de sociale veiligheid onder druk. Na de bezuinigingen van kabinet Schoof heeft 59% van de werknemers een toename van de werkdruk ervaren; 12% besloot te vertrekken en 33% van de werknemers overweegt dit te doen als de werkdruk verder gaat stijgen[3].

Internationale positie universiteiten

De universiteiten in Nederland maken deel uit van een internationale gemeenschap. Binnen deze gemeenschap is Engels de voertaal. Door het Nederlands als lingua franca te ver door te voeren zullen we ons isoleren en een zeer negatief effect hebben op onze positie in samenwerkingen. We raden aan om te kijken naar de ontwikkelingen in Denemarken, dat in 2021 Engelstalige opleidingen schrapte. De gevolgen waren dat werkgevers klaagden over een tekort aan hoogopgeleid personeel, de diversiteit op universiteiten afnam, internationale samenwerking terugliep en financiële problemen er in 2023 toe leidden dat de maatregelen werden teruggedraaid.

Teloorgang kennis

Universiteiten zijn zich nu aan het voorbereiden op het doorvoeren van de bezuinigingen. Vrijwel overal zijn er vacaturestops aangekondigd en op meerdere plekken worden al concrete reorganisaties doorgevoerd. Het is onduidelijk hoeveel fte gaat verdwijnen. Maar dat de bezuinigingen, het equivalent van de financiering van één universiteit, zal leiden tot permanent verlies van zorgvuldig opgebouwde kennis en kunde, staat vast.

Perspectief voor nieuwe generatie

Medewerkers met tijdelijke contracten en jonge onderzoekers zien hun carrièremogelijkheden in Nederland in rap tempo opdrogen door de vacaturestops. Vooraanstaande wetenschappers vertrekken naar landen waar wél wordt geïnvesteerd. Met als gevolg dat er minder onderzoeksfinanciering is en een vertrek aan kennis. Dit tezamen met bovenstaande punten maakt dat de universiteit minder toegankelijk en minder aantrekkelijk is voor de nieuwe generatie om te gaan werken.

Dringende oproep aan het volgende kabinet

1. Investeer in onderwijs en onderzoek

Maak de huidige bezuinigingen ongedaan en zorg voor structurele investeringen in Onderwijs en Onderzoek. Verhoog de R&D investeringen tot de Lissabon norm van 3% om onze (sociale én technologische) innovatiekracht en kenniseconomie te versterken.

[2] Arbo in Bedrijf Special: Psychosociale arbeidsbelasting universiteiten. Arbeidsinspectie, 2024.
[3] Bron: Onderzoek FNV ‘Gevolgen onderwijsbezuinigingen’ juni 2025

2. Waarborg kansengelijkheid
Garandeer dat de financiering zodanig is ingericht dat hoger onderwijs toegankelijk blijft voor iedereen, ongeacht sociaaleconomische achtergrond. De door sommige partijen voorgestelde capaciteitsbekostiging ondermijnt deze toegankelijkheid.

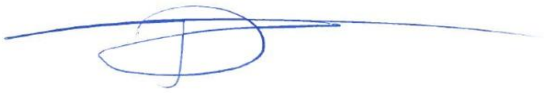
3. Waarborg academische vrijheid
Academische vrijheid is van essentieel belang voor een vrije en kritische samenleving. Dit houdt in dat het recht op demonstratie beschermd moet worden, en dat marktwerking en politieke inmenging slechts in zeer beperkte mate invloed mogen hebben op de inhoud van onderwijs en onderzoek.

4. Academische wereld is internationaal
Waarborg de internationale positie en de diversiteit binnen de Nederlandse universiteiten door niet door te schieten met het opleggen van de Nederlandse taal en te zorgen voor een goed vestigingsklimaat voor internationale wetenschappers.

Uiteraard zijn wij bereid om deze brief aan u en de formerende partijen nader toe te lichten.

Hoogachtend,

Peter Wiechmann
Teamleider FNV Onderwijs & Onderzoek

Douwe Dirk van der Zweep
Dagelijks Bestuurder Algemene Onderwijsbond